

Borgernes Museer. Mangfoldighed og regionale forskelle



ORGANISATIONEN
DANSKE MUSEER

mmu
midtjyske museers udviklingsråd

Indhold

- 4 Borgernes Museer.
Mangfoldighed og regionale forskelle
- 5 Praktisk udførelse
- 6 Resume af iagttagelser og konklusioner
- 8 Udsagn om museernes opgaver
 - 8 Museerne og lokalsamfundet
 - 15 Borgerne og museerne
 - 18 Forskning på museerne
 - 21 Formidling på museerne
 - 24 Statsligt engagement i museerne



Borgernes Museer. Mangfoldighed og regionale forskelle

”Borgernes Museer” er en analyse af dele af den danske museumsverden gennemført i samarbejde mellem Organisationen Danske Museer (ODM) og Midtjyske Museers Udviklingsråd (MMU) september - oktober 2011

Formålet har været at lave en punktundersøgelse med nedslag på en række forskellige museer i det danske museumslandskab. Her museer i Midtjyske Museers Udviklingsråds område, Region Midtjylland. Ideen har været at spørge museerne om fremtidens udfordringer og se på museernes roller i det lokale kulturliv og med et entydigt udgangspunkt i borgernes behov og ønsker. Analysen tager således et lokalt afsæt frem for et nationalt. Det er ikke en undersøgelse, der kan træde i stedet for et større tilbundsående udredningsarbejde, men det er en analyse, som kan være med til at kvalificere og måske nuancere nogle af konklusionerne, der er draget i Kulturministeriets ”Udredning om fremtidens museumslandskab” fra april 2011. Denne udredning ser museerne ovenfra og udefra - og i et teknokratisk lys - og afskærer sig dermed fra at inddrage et meget væsentligt perspektiv i analysen af museernes fremtidige udfordringer og opgavevaretagelse: brugernes og lokalsamfundenes perspektiv. Med undersøgelsen ”Borgernes Museer” er ønsket at se museernes opgaver og udfordringer indefra – og med et decentralt perspektiv.

Tanken er grundlæggende at medvirke til at give et mere dækkende billede af nogle af de udfordringer, som museerne, i al deres mangfoldighed, står over for i fremtiden, og dermed også et bedre grundlag for, og inspiration til, de nødvendige overordnede politiske beslutninger om, hvordan fremtidens danske museumslandskab skal se ud.

Praktisk udførelse

Analysen tager udgangspunkt i en forespørgsel om deltagelse til medlemmerne af Midtjyske Museers Udviklingsråd (i alt 39 museer), august 2011. Ideen blev overvældende modtaget, og ud fra en total opbakning fra MMU's medlemmer blev der udvalgt otte museer i Region Midtjylland. De er herefter blevet genstand for en nærmere undersøgelse. Kriterier for udvælgelsen har været forskellig geografisk placering (Vest-, Midt- og Østjylland), museer i store byer og i mindre købstæder (Århus, Horsens, Silkeborg, Viborg, Lemvig, Skjern), museer fra alle tre faglige områder (kunst, kulturhistorie og naturhistorie), museer af varierende størrelse (fra et af de største specialmuseer til et lille lokalhistorisk museum) samt museer der i dag er omfattet af både §15 og §16 i Museumsloven (lokale museer og specialmuseer med regionale eller landsdækkende specialer).

De otte museer i undersøgelsen er: Ringkøbing-Skjern Museum, Viborg Museum, Lemvig Museum, Museum Jørn, Horsens Kunstmuseum, Kvindemuseet, Den Gamle By og Naturhistorisk Museum – der alle skal takkes for deres velvillige bidrag og store entusiasme.

Undersøgelsen er gennemført som et kvalitativt interview med museernes direktører gennem en forud fremsendt spørgeguide. Interviewene er alle forestået af direktøren for ODM og formanden for MMU. Flere af de interviewede har desuden efterfølgende leveret skriftlige afrapporteringer. Interview og afrapportering er siden blevet udskrevet og findes som en lang række udsagn, der fortæller om væsentlige dele af museernes arbejdsområder, glæder, sorger og bekymringer. Udsagn, der alle står som udtryk for museumsdirektørernes holdninger til stort og småt i museernes virke medio 2011, og som giver en strømpil om ønsker og holdninger til fremtidens museumslandskab.

Ud fra interviews og udsagn er der trukket en række overordnede konklusioner, der forholder sig til den aktuelle museumsdebat. Museumsdirektørerne har efterfølgende haft lejlighed til at kommentere det sammenskrevne.





Resumé af iagttagelser og konklusioner

De mange timers interview og udsagn fra museumslederne rummer en lang række fællestræk i opfattelsen af de udfordringer som museerne, som aktører i lokalt, regionalt eller landsdækkende kulturliv, står midt i. De væsentligste konklusioner og ønsker til fremtidens udvikling og museumsdrift ses herunder.

- Museerne er overordentligt forskellige - og skabt ud fra endog meget forskellige drømme og vidt forskellige lokale, regionale og historiske forudsætninger. Danske museer er mangfoldige! Det bør der tages hensyn til, når fremtidens museumslandskab formes.
- Det er vigtigt at se det lokalt placerede museum som en del af en større helhed, en delmængde af "Museum Danmark".
- Der er stor forskel på museumsdrift i en storby og i en mindre provinsby. Alligevel er man, både stor og lille, afhængig af og dybt optaget af lokalsamfundets ønsker og behov.
- Museets nærhed i det daglige betyder, at museerne alle steder fungerer som en mangfoldig vidensressource på mange niveauer for lokalområdet.
- Nærhed betyder, at museerne fungerer inddragende i forhold til mange brugere – også borgere, der ikke kan opfattes som traditionelle kernebrugere, og borgere og lokale myndigheder, der ikke nødvendigvis fysisk kommer på museet. Alle museer har fokus på undervisning af børn - og på at bruge museet som spændende læringsrum. Alle forekommer optagede af at sikre, at kontakten med et mangefold af forskellige brugere udbygges og forstærkes.
- Museernes forskning er vigtig i forhold til lokalområdet, fordi den ofte har et lokalt afsæt og adskiller sig på en række forhold fra den forskning, der udføres på universiteterne.

- Forskningen ligger højt i museernes bevidsthed, og der er enighed om, at museernes indsats på området skal styrkes. Det kan ske gennem frivillige samarbejder og forskningsnetværk, men også via prioritering af flere midler til området.
- Museerne har overordentligt gode muligheder for at tilføre forskningen en ekstra dimension, nemlig formidling på et nærværende folkeligt niveau. Det bør kunne udnyttes yderligere – også i samarbejde med universiteter og andre forskningsinstitutioner.
- Museernes formidlingsmuligheder og udvikling af formidlingen er et stærkt fokus for alle museer. Museerne er bevidste om, at de kan noget, som ikke så mange andre kan, f.eks.: stille autentiske oplevelser til rådighed for borgerne, skabe rum for fordybelse, stille uformelle læringsrum til rådighed for undervisning, sætte vores samtid i perspektiv og formidle kulturlandskab og kulturmiljøer.
- Museerne oplever, at det statslige engagement på de mere usynlige områder som registrering, bevaring og magasinerung er væsentligt. Ikke mindst fordi det er med til at skabe lokalt fokus på disse forhold.
- Muligheden for at kunne søge statslige puljer til udvikling, forskning og formidling nævnes som en særdeles vigtig generator for nyudvikling. Det betones dog markant, at det skal være puljer, der tager afsæt i den virkelighed, som museerne står i.
- De interviewede museer er meget forandringsparate – og ønsker at være nærværende i såvel lokale, nationale og internationale forandringer og udfordringer.
- Museerne udtaler alle vigtigheden af høj kvalitet i den samlede varetagelse af de grundlæggende fem funktionsområder: indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling af kulturarven.
- Generelt er der på alle museerne stort fokus på, at **museerne er til for borgernes skyld**.





Udsagn om museernes opgaver

Museerne og lokalsamfundet

Uanset hvilken faglig kategori de tilhører, om der er tale om et lille eller stort museum, og uanset hvor i landet de ligger, er det karakteristisk, at museerne oplever sig som en vigtig del af lokalsamfundet, og at de spiller mange forskellige roller i forhold til for eksempel identitetsdannelse, turisme, erhvervsudvikling, bosætning og kulturmiljø. Museerne mener selv, at en af de største kvaliteter ved det danske museumsvesen er dets landsdækkende og decentrale struktur:

"Det er helt afgørende, at vi fastholder en decentral museumsstruktur, hvor lokalmuseerne på et højt fagligt niveau forsker i og formidler de sider af historien, der særligt er kendetegnende for egnen. Herved sikres, at mangfoldigheden i danskernes historie bliver synlig for alle."

"Det er vigtigt at have en lokal forskningsinstitution med uddannet fagligt personale, for der er lokalt ønsket om, at vi stiller op med forskningsbaseret viden og selvfølgelig også, at vi formidler denne viden."

"Museet skal ikke nødvendigvis være et internationalt fyrtårn, men samlinger, beliggenhed, faglig viden og økonomi gør på den måde museet til et lokalt flagskib."

"Vi er en aktiv stemme i den lokale debat, og vi har en opgave i at lave samarbejder på tværs af private personer, erhvervsliv og kommune – fordi museet har et stort netværk og er neutralt."

"Museer skal være et sted, hvor samtiden kan finde inspiration til at forstå deres fortid – og stille spørgsmål til fortiden og provokere til nytænkning og væsentlige spørgsmål. Museer kan være essentielle refleksionssteder for løsning af samfundets opgaver."

"Museet har forestået skabelsen af et tilflytternetværk med henblik på at styrke kendskabet til egnen, tilfredsheden med at bo i området og medvirke til at danne sociale netværk blandt tilflyttere, her i et affolkningsområde af Danmark. Det er bare et eksempel på, at herude skal man "tænke ud af boksen" i sit museumsarbejde. Det er svært at se integreret og afspejlet i centrale statslige strategier!"

"Museet skal give borgerne mulighed for at få viden om - og hjælp til - at opleve det sted, de bor og lever."

"Vores kunstmuseum er jo ikke lokalt i sin samling, men er samtidig OGSÅ kunstmuseum for både kommunen og hele egnen."

Museets rolle som midtpunkt for lokal identitet forekommer museerne vigtig og identificeres som af stor betydning for borgernes og kommunernes engagement i museumsvesnet:

"Museerne går meget ofte på tværs af lokalsamfundet - og vi medvirker på den måde til at skabe identitet i lokalsamfundet."

"Museet medvirker til at bevare en lokal identitet i en global verden. Det er svært at gøre håndfast op, og ikke særligt målbart, men sådan forekommer det, når vi fejrer museets årlige traditionsrige arrangementer."

"Vi skal i endnu højere grad end i dag fremover arbejde med identitet og identitetsforståelse – og områdets "lokale dna"."

"Som specialmuseum er vi museum for hele Danmark, men vi skal selvfølgelig have en stærk lokal forankring."





"Selv som specialmuseum for hele landet skal man tilføre det lokale samfund noget. Ikke mindst for at sikre lokal forståelse og forankring."

"I fremtiden vil vi blive mere aktive spillere i at udvikle kommunen i bosætnings spørgsmål. Det er væsentligt her i et område, hvor der er fraflytning."

"Vi oplever os selv som en vigtig faktor i byens identitet. Og det ønskes i øvrigt forstærket af de lokale politikere – og det er selvfølgelig en gave for museet at have den lokale bevågenhed. Det kræver tilstedeværelse og engagement i det lokale miljø, selvom vores opgave klart skal ses i et internationalt perspektiv."

Kulturmiljøet, fredede og bevaringsværdige bygninger og udsmykninger i byrummet er faglige områder, hvor museerne udnytter deres ekspertise lokalt:

"Museet medvirker meget ofte til at holde hånden under fredede og bevaringsværdige bygninger. Ofte er den lokale tilgang: "hvad siger museet?" - snarere end hensyn til lovgivning og paragraffer."

"Museerne har stort engagement i den faste kulturarv ude i landskabet. Det ved borgerne godt!"

"De kulturhistoriske museer har mange steder samlet det kulturmiljøarbejde op, som var efterladt, da amterne blev nedlagt."

"Kunstmuseerne har ikke den samme lokale tilknytning som de kulturhistoriske museer, men vi føler, at forpligtelsen er at være med til at præge lokalsamfundet - gennem en bevidst kunstfaglig tilgangsvinkel."

"Kommunen arbejder med at inddrage kulturarven og historien i planlægningen af nye boligområder. Her på museet er vi aktive for at skabe rammer, hvor også kulturarven spiller ind. Det er en opgave, som kommunen forventer, at museet medvirker i – og det gør vi meget gerne. Tilsvarende er vi involveret i et større projekt i bymidten omkring tilgængelighed til kulturarv for handicappede medborgere."

"Museet har meget ofte en erfaringsbaseret og praksisorienteret konsulentrolle i forhold til bygningsbevaring. Det forekommer os naturligt at påtage os det."

"Vi er tæt på kommunens administration og er et korrektiv til kommunens ageren i forhold til udvikling og til f.eks. sikring af bevaringsværdige værdier."

"Der er store fordele ved at samarbejde med én større kommune - i forhold til før kommunalreformen, hvor man skulle arbejde med mange flere kommuner. Det giver et væsentligt tættere forhold til embedsværket og myndighederne generelt."

Dette engagement, har mange kommuner fået øjnene op for, kan bruges aktivt og udviklende:

"Museerne er med til at udvikle landdistrikterne ved hjælp af kulturarv. Eksemplet kunne være de voldsomme forandringer i Vestjylland gennem de seneste 20 år, der har givet behov for lokal, historisk forankring, herunder forståelse af bygningsbevaring. Her har museet spillet en væsentlig rolle."

"Museerne har en del af svaret på, hvordan potentialet i kulturarven som ressource foldes ud – hvornår mon vi får lejlighed til at bringe den viden overordnet i spil?"

"Museets status som kommunalt ejet institution betyder, at vores viden skal være til rådighed i den fysiske planlægning, i diskussionerne om kvalitetene i det fysiske rum, i undervisningen og i alle andre sammenhænge, hvor viden om kulturarven er nødvendig eller ønskelig."





"Museets erhvervsklub er et vigtigt aktiv for kommunen. Her mødes erhverv og kommune på en form for neutral grund."

"Der er lokale forventninger til, at museet skal synliggøre kulturarvens kvaliteter, være konsulent/rådgiver i forhold til planlægning, servicere politikere og forvaltninger og bidrage aktivt med kulturtilbud i samspil med andre lokale kulturinstitutioner."

"Vi overvejer at sætte ind på, at museet kan agere som konsulent for kommuner og erhvervsliv - at vi sætter vores viden i spil som konsulentvirksomhed."

Ikke mindst på turistområdet spiller museerne en mere og mere aktiv rolle, og der er blik for, at museernes rolle kan udvikles:

"Museerne i vores region er meget aktive spillere inden for turismeudvikling. Vi er næsten altid med, når der tales turistfremme. Det kunne dog sættes noget mere i system og dermed overordnet placere museerne stærkere."

"Der er fokus på, at vi skal arbejde mere aktivt med turisme og dermed generere egenindtjening."

"Vi laver ikke museum for at tjene penge, vi tjener penge for at lave et stadigt bedre museum."

"Museet skal gerne udvikles til at være et mødested mellem de lokale og de tilrejsende."

Arkæologien. De arkæologiske udgravninger og den arkæologiske forskning spiller en ikke uvæsentlig rolle i den lokale forståelse af museerne:

"Hvis arkæologien forsvinder fra vores opgaver, forekommer det, at museet bliver ukomplet. Museet her har som opgave at sætte hele den lokale kulturarv ind i en national og global sammenhæng."

"Alle forventer lokalt, at en af museets opgaver også fortsat er det arkæologiske arbejde. Heri ligger en stor del af museets identitet. Samtidig skal der formidles mere og bedre inden for arkæologiens område for fortsat at sikre lokal forståelse for midlernes anvendelse."

"For os er det at arbejde med den arkæologiske praksis og forskning væsentlig – og en stor del af hele museets identitet."

Det er for flere af museerne vigtigt at gøre opmærksom på, at museerne er mere end blot kulturinstitutioner med statslige og forpligtigende opgaver at varetage. Derfor er der heller ikke alle steder forståelse for de fusioner, der har været i den danske museumsverden:

"Et aspekt, der ofte glemmes, er, at museet faktisk også er arbejdsgiver for ret mange mennesker – vi er her som en mellemstor virksomhed i kommunen. Det giver både identitet og respekt. Samtidig er museet medvirkende til at generere midler via bosættelse og skat til kommunekassen. Det er i hvert fald en faktor her hos os, der tæller."

"Der savnes en vision for de fusioner, som Museumsudredningen allerede har sat i gang. Hvad vil vi med de større museer, hvad er drømmene?"

"I stedet for fusioner, det giver kun bureaukrati, skal museerne fokusere på forpligtende forsknings-samarbejder og netværk. Forskning på museerne handler ikke om størrelse på museet, men helt klart om ildsjælenes drive."





Borgerne og museerne

Museerne er til for brugerne - og mangfoldigheden i samfundet ses som en væsentlig faktor i udviklingen af fremtidens museum. Derfor ønsker museerne endnu tættere kontakt:

"Socialt engagement i lokalområdet er væsentligt. Vi skal arbejde med den stigende diversitet og med marginaliserede grupper – dem, der ikke i dag opfatter museet som nærværende."

"Museets opgaver er brede: Vi er for eksempel uddannelsesplads for SOSU-assistenten i deres uddannelsesforløb og udvikler projekter for psykisk handicappede, skrøbelige børn og unge."

Adskillige af museerne i undersøgelsen arbejder med udsatte grupper i samfundet, og der peges på, at museerne også på dette område har muligheder for at være endnu mere inkluderende end i dag. Det gælder også, når man ser på museerne som arbejdspladser:

"Museerne spiller en stor rolle i forhold inddragelse af f.eks. vanskeligt tilpassede unge, indvandrere, specialklasser og unge i ungdomsuddannelse."

"Det glemmes ofte, at museerne i dag ofte er socialt inkluderende og meget rummelige arbejdspladser, hvor medborgere med nedsat arbejdsevne har fundet beskæftigelse."

Men museerne er også bevidste om, at der på dette område stadig er behov for en systematisk indsats:

"Vi bør arbejde mere med at sikre unges engagement på museerne – også i sammenhæng med frivillighed."





"Vi skal arbejde for at sikre, at museerne er inkluderende. Her er en udfordring, det kræver høj faglighed og professionalisme på alle planer."

"Brugerundersøgelser viser, at museet skal arbejde mere med socialt dårligt stillede og med indvandrere i lokalområdet."

En bestemt ting er museerne enige om, at deres brugere efterspørger: kvalitet:

"Museet er det sted, hvor borgerne kan blive klogere på livet, kunsten og kulturhistorien."

"Borgerne efterspørger en kvalitetsoplevelse – det er kvaliteten, der giver den lokale accept. Borgerne vil ikke det letkøbte!"

"Både turister og borgere interesserer sig for, hvad det er for et sted, de bor i/besøger, og hvordan det er blevet til det, det er i dag. Museer er fordybelse frem for konstant og hurtig fornyelse, dyrkelsen af det langsomme, kvaliteten, det dybe."

"Det er ikke mere forkert at sige, at kunstmuseet er en dannelsesinstitution – og det opfatter vi os også som. Her kan borgerne få dannelse for pengene."

De fleste museer arbejder i større eller mindre omfang med frivillige. De frivillige er på én gang en ressource og vigtige ambassadører i lokalsamfundet. Men brug af frivillige er langt fra uproblematisk og forekommer ikke som løsningen på fremtidens ressourceproblemer:

"Vi skal være bedre til at samle de frivillige ressourcer og deres viden, der er af relevans for museet – en sådan proces virker begge veje!"

"Frivillighedsarbejdet kræver, at man tænker professionelt og målrettet."

"De frivillige har ofte stor kompetence og yder et godt stykke arbejde. Blot må et museum aldrig blive afhængigt af frivillig arbejdskraft. Det kan aldrig blive andet end et supplement."

"Det kræver meget god organisering, gode faciliteter samt meget af de professionelle tid at holde gang i frivillige. Det har vi ikke kapacitet til i øjeblikket."

"Der er fokus på arbejdet med frivillige kræfter, men det kræver professionel tilgang og ressourcer for at sætte i system. Vi har ikke disse kræfter nu."





Forskning på museerne

Alle museer i undersøgelsen lægger stor vægt på forskning, og alle er enige om, at forskningen bør styrkes på museerne. Det bør ske gennem øget samarbejde mellem museerne og med øvrige forskningsinstitutioner. Og der peges på, at sammenhængende forskningstid er en nødvendighed for at sikre, at forskningen får den rette vægtning. Mere forskningstid vil uvægerligt kræve, at der prioriteres økonomiske midler til området:

”Vi bør i endnu højere grad end i dag samarbejde med andre museer om større forskningsprojekter og om at gå sammen om at uddanne ph.d.’er. Det er vigtigt, at det ikke sker på bekostning af ”den mindre fine” museumsforskning – den traditionelle museumsundersøgelse, som bidrager til at skabe ny viden til gavn for den nære historie lokalt.”

”Der kunne dannes frivillige forskningsnetværk med kredse af museer med beslægtede arbejdsopgaver.”

”Der er stor interesse for forskningsformidling på universiteterne - og dermed basis for gode og ligeværdige partnerskaber til gavn for samarbejdet.”

Men der er samtidig også en klar opfattelse af, at museerne rent faktisk spiller en ganske særlig rolle med deres forskning, og at det ikke nødvendigvis er museernes størrelse, der afgør forskningens kvalitet:

”Et lille museum kan sagtens have stort forskningspotentiale. Vi har her 3-4 forskere i gennemsnit hver måned, der forsker i vores arkiver. Så for os er forskningsparathed - og at stille faciliteter og viden til rådighed for forskning - en væsentlig og udefra set en helt underkendt dimension i vores daglige arbejde.”

Den særlige rolle, museernes forskning indtager, bygger dels på specialviden: om egne samlinger, om lokalsamfundets liv, om en særlig del af natur-, kultur- og kunsthistorien, dels på den løbende forskningsproces og akademiske refleksion, der ligger til grund for den aktive indsamling af genstande og værker og dels på museernes evne og helt særlige mulighed for at kunne formidle forskningen:

"Vi arbejder på et videnskabeligt grundlag i tæt samarbejde med flere universiteter. Men museet må ikke virke akademisk. Vi er et praksisbaseret og anvendelsesorienteret sted for forskning, der bæres af vores akademiske faglighed og på det bedst tænkelige faglige niveau. Det er dog ikke nødvendigvis ph.d. - eller doktorgrader, der giver de bedste resultater for museumsdrift."

"Museer kan i langt højere grad end i dag være attraktive faglige miljøer for universiteterne. F.eks. er museernes formidlingsmæssige evner og kapacitet efterspurgt på universiteterne."

Museerne opfatter, at den forskning, der udføres på museerne, har en anden profil end den forskning, der udføres på f.eks. universiteterne, selv om metoden og forskningsbegrebet er det samme. Museerne har selv en opfattelse af, at der udføres forskning af høj kvalitet på museerne, men udgangspunktet for forskningen er ofte et andet end på for eksempel universiteterne. Det er derfor holdningen, at forskningen på museerne skal ses i sit helt eget perspektiv:

"Museets forskningsplatform er at studere lokalsamfundet – i langt højere grad end det sker i universitetssammenhænge. Det forekommer ydmygende, når vi hører, at vi ikke forsker efter gældende normer, når vi nu har en lang og agtet tradition for gedigen museumsforskning!"

"Museerne laver "lokal aktionsforskning" og fungerer som en form for feltstation, der er udgangspunkt for de studier, museerne laver."





”Vi har et meget stort udlån. Det kræver faktisk en forskningsindsats at sikre, at udlån sker på et forskningsmæssigt sikkert underlag. Vi opfatter os selv som væsentlig for at sikre et solidt servicegrundlag for forskningen.”

”Forskning er i centrum hos os, men det skal være knyttet op til den gode historie – og dermed har forskningen ofte et andet udgangspunkt end den forskning, der foregår på universiteterne.”

”Det universitære forskningssyn medvirker til at ødelægge museets rolle som forskningsinstitution. Museer kan i langt højere grad end i dag være attraktive faglige miljøer for universiteterne. F.eks. er museernes formidlingsmæssige evner og kapacitet efterspurgt på universiteterne.”

”Forskningen vil, uanset om den er meriterende efter det forskningsbegreb, der er sneget ind ad bagdøren, være af helt afgørende betydning for at sikre kvaliteten af fremtidens museer.”

Formidling på museerne

Alle museer i undersøgelsen har fokus på formidlingen, og alle lægger vægt på, at det er den forskningsbaserede formidling med genstandene/værkerne og autenticiteten i centrum, som er altafgørende for museernes troværdighed. Museerne mener selv, at de i de senere år er blevet langt bedre til at stille deres viden til rådighed for borgerne:

"Vi ønsker at skabe en god, nær oplevelse – og dermed skal autenticitet være bærende, og så skal vores genstande mere i centrum."

Samtidig er alle museer også bevidste om, at museerne ikke er til for deres egen skyld, men for borgerne/brugernes. Oplevelse og oplysning går hånd i hånd på museerne:

"Det må gerne være morsomt at gå på museum. Bedreviden og pædagogiske pegefingre kan nemt ødelægge oplevelsen. Museet er ikke til for tingenes skyld eller for historiens! Tingene er døde og historien er forbi. Nej, museet er til for menneskene i nutid og i fremtid."

Museerne har en stor bevidsthed om, at fremtidens formidling stiller store krav til både indhold og form, men også at museerne kan tilbyde noget, som kun de færreste oplevelsesproducenter kan:

"Museumsformidling kan skabe fordybelse - frem for hurtig fornyelse, her kan dyrkes det langsomme og dybe, kvalitet simpelthen!"

På en række formidlingsmæssige områder spiller museerne en særlig rolle, som vil kunne og bør udbygges i fremtiden:





"Museer har en vigtig rolle at spille i forhold til læring i samarbejde med skolerne – det kan vi gøre endnu bedre! Vi skal udnytte museet som et enestående, uformelt læringssted."

"Det lokalhistoriske "udkantsmuseum" spiller også en rolle i formidling af natur- og kunsthistorien. Faggrænserne er måske ikke så relevante her som i storbyen."

"Lokal formidling er overordentlig vigtig i forhold til at retfærdiggøre det store ressourceforbrug, der er i forbindelse med arkæologiske udgravninger."

"Vigtigt at se, at museernes formidling ikke kun er indendørs. Museumsformidling rækker også ud i det fri."

Museerne har generelt en forståelse for, at de nemt kan komme til at virke ekskluderende, og at de er nødt til at gøre en ekstraordinær indsats for at nå så mange som muligt. Museerne forholder sig derfor lokalt aktivt til forandringerne i uddannelse og dannelse – og dermed også til "det forudsætningsløse publikum":

"Historien betyder noget for os mennesker. Så vi kan lære os selv bedre at kende og se ud over vores egen næsetip og dermed sætte os selv og vores samtid i perspektiv. Det er derfor museets ambition at nå ud til så mange mennesker som muligt."

"Folkeoplysning i ordets bredeste forstand er stadig et vigtigt element i museernes virke."





Statsligt engagement i museerne

Målt på økonomi er det statslige engagement i museumsdriften meget forskelligt fra museum til museum. Men trods dette er museerne enige om, at det er vigtigt med et statsligt engagement i det samlede museumsvæsen i Danmark. Specielt lægger museerne vægt på statsanerkendelsen og det medfølgende statslige tilskuds positive virkninger:

”Statsanerkendelsen er en garanti for, at museerne ikke kører ud ad en tangent som følge af urimelige lokale krav.”

”Statens medfinansiering sikrer, at vi lever op til Museumsloven – det opleves dog, som der over tid er kommet en større kløft mellem kravene som følge af statsanerkendelsen og de midler, der følger med.”

”Den statslige støtte er vigtig og sikrer, at der er en form for ligestilling af museerne i hele landet.”
”Statsanerkendelsen er et kvalitetsstempel og har kæmpe betydning lokalt. Både som institution og som fagperson er anerkendelsen vigtig.”

”Statens engagement, statsanerkendelsen, er en meget vigtig blåstempling af vores arbejde. Derudover er det en glimrende ordning, at staten bidrager lokalt ved at stille krav til vores faglighed. Det betyder, at vi også mentalt er del af en større landsdækkende helhed.”

”Vi ønsker statens involvering, så vi via loven kan sikre relationen mellem det statsanerkendte museum og kommunen/kommunerne. Det vil afklare rollefordelingen mellem stat, kommune og museum.”

”Vi ønsker, at staten hjælper til med at sætte høje standarder for museumsdrift, så vi får et ensartet system og landsdækkende samlinger, landsdækkende forskning m.m.”

Den statslige støtte ønsker museerne først og fremmest som støtte til den daglige drift. Museerne har gennem de senere år oplevet, at det netop er det helt basale museumsarbejde, som det bliver mere og mere vanskeligt at sikre den nødvendige økonomi til:

"Staten skal medvirke til at sikre, at der er midler til den basale drift."

"Staten skal medvirke til at sikre, at kulturarven og historien i alle dele af landet respekteres ligeværdigt. Det gøres gennem et driftstilskud, som tildeles ud fra armslængde-princippet."

"Museet hjælper staten med at være lokal aktør, der medvirker til at skabe beskæftigelse og omsætning – så staten skal ikke opfatte det som en byrde at give os statslige midler til driften – vi er til stor gavn og genererer mange midler til samfundet."

"Der mangler et opgør med den rigide måde, statsstøtten tildeles på til § 16-museerne. Det er helt tilfældigt, hvordan statsstøtten i dag fordeles."

Selv om arbejdet med at søge forskellige økonomiske puljer giver museerne mere arbejde med ansøgninger, afrapporteringer og administration, så opfattes puljerne som overvejende positive, men der er plads til forbedringer i administrationen af dem:

"Rådighedssum og digitaliseringspulje er væsentligt som fødselshjælper for større projekter."

"Rådighedssummen og erhvervelsessummen gør en kæmpeforskel i forhold til at sætte udvikling i gang på museerne."

"Det er ekstremt vigtigt, at vi kan søge statslige midler til vores projekter. Her hos os har det flere gange været altafgørende, for at vi også siden har kunnet sikre den nødvendige lokale støtte."





"De statslige puljer har betydet et stort løft af museets forskning, indsamling og publicering - en vigtig del af vores arbejde er simpelthen startet på baggrund heraf."

"De relativt små midler fra statens puljer gearer de lokale midler gevaldigt. Derfor kan de små puljer ikke undværes i det samlede billede."

"Statens puljer, f.eks. rådighedssummen, har betydet kolossalt – og puljerne har i utroligt mange sammenhænge hjulpet – og har genereret rigtig meget museumsarbejde."

"Staten skal opretholde en pulje, der medvirker til at sikre og udvikle forskningen på museerne – for så der er mulighed for sammenhængende forskningstid til museumsmedarbejderne."

"Puljerne skal understøtte fagligt velfunderede projekter, som afspejler mangfoldigheden."

"Puljestrukturen er blot en lille del af vores samlede økonomi, men de er rare at have i baghånden til særlige indsatser."

"De små puljer er ganske enkelt ufatteligt vigtige – og har gjort rigtig meget godt for de danske museer. Vi har fået mulighed for at sætte projekter i gang, som vi aldrig havde fået lokal finansiering til."

"Vi ønsker ikke mere projektorientering, men midler til det lange seje træk. De små puljer giver os dog mulighed for kreativ udvikling. De må ikke forsvinde, for de genererer en præcisering af, hvad vi gerne vil – og så genererer det en masse energi."

"Arbejdet med puljerne skal være mindre bureaukratisk, og det bør være mere gennemskueligt, hvad kriterierne for tildeling og afslag er."

"Det er uanstændigt, at der ofte er meget korte ansøgningsfrister og derefter lange svartider ved puljeansøgninger."

Trods behovet for, og ønsket om, et statsligt engagement, står det også klart, at det danske, decentrale museumsvesen har behov for friheden til forskellighed inden for rammerne. Derfor finder museerne det væsentligt, at puljerne ikke kommer til at fungere som redskab for yderligere centralisering og ensretning:

"Centralisering af puljer betyder cementering af forenklet og unuanceret historie."

"Staten bør etablere en pulje, hvor kriterierne for tildeling alene går på de faglige krav. Puljen skal ikke være et centralt styringsinstrument, hvor embedsapparatet prioriterer forskningsområder."

"Puljerne er væsentlige. De mindre puljer er skabt for at dække lokalmuseernes behov for midler til mindre omfattende, men væsentlige projekter. De er overordentligt vigtige for os. Centrale satsninger og puljer har tendens til at virke sådan, at så består opgaven i, at alle forsøger at løbe disse midler op – på tværs af allerede lagte arbejdsplaner og lokale væsentlige satsninger."

Det er museernes opfattelse, at de faglige råd, der fungerer under Kulturarvsstyrelsen, er væsentlige i forhold til at sikre det decentrale, fagligt funderede danske museumsvesen og til at sikre museerne en faglig stemme:

"De faglige råd i Kulturarvsstyrelsen bør have mere indflydelse. De er simpelthen museernes talerør - og en mulighed for medbestemmelse, som vi ikke skal give fra os."





”Det er ekstremt vigtigt, at de faglige råd eksisterer. Her sikres det, at faglige velfunderede kollegaer med fingeren på pulsen sikrer, at faglighed hyldes. Det er klart for alle at foretrække, frem for at beslutninger blot træffes af embedsværket i staten.”

”Den eksisterende statslige rådsstruktur skal udvikles markant – og for at virke optimalt bør rådene i langt højere grad arbejde med den strategiske udvikling af museernes virke.”

’Med eller uden faglige råd skal vi ikke udvikle fag-chauvinisme, men huske at sætte tværfaglige samarbejder på tværs af museumsfaglighederne højt.”

”De faglige råds placering er garant for, at der er decentralitet i det danske museumsvesen. Det bør ikke underkendes eller ødelægges.”

Museerne er optaget af, at staten fremover skal være med til at sikre kvalitet på en række områder, hvor det giver mening at have nationale standarder og at udvikle nationale løsninger:

”Staten skal hjælpe med at sikre redskaber til registrering og til skrappe faglige standarder for registrering og bevaring, derfor bør staten bakke op om konserveringscentre og fællesmagasiner og stille registreringssystemer til rådighed for vores arbejde.”

”Staten stiller endvidere diverse databaser og registreringssystemer til rådighed og bør understøtte fællesmagasiner og konserveringscentre.”

”Staten fastlægger kvalitetskrav for de statsanerkendte museer, herunder naturligvis også omkring udførelsen af lovbestemte opgaver.”

”Tværfaglighed er yderst væsentligt i museumsdanmark. Vi skal arbejde for at sikre bedst mulige rammer for tværfaglighed. Det gøres ikke bedst ved centralisering og store nationale satsninger.”

Flere museer stiller sig kritisk til Kulturarvsstyrelsen, som man mere opfatter som en kritiker end som naturlig samarbejdspartner:

"Museet har nogle gange følelsen af, at den faglighed vi besidder, bliver angrebet bagfra af Kulturarvsstyrelsens bureaukrati."

"Museerne er utroligt loyale over for Kulturarvsstyrelsen og håndteringen af Museumsloven, men vi bliver ofte angrebet på vores professionalisme af samme styrelse."

"Hvis museerne ikke bliver taget mere alvorligt af Kulturarvsstyrelsen, kan vi miste integritet i forhold til lokalsamfundet."

"Museet har store ressourcer at byde ind med i forhold til f.eks. lokalplanarbejdet. Vi bør på landsplan sætte fokus på vores kompetencer på området. Ærgerligt, at vores styrelse, Kulturarvsstyrelsen, kun har øje for at samarbejde med kommunerne – udgangspunktet kunne lige så godt være at bringe museernes kompetencer i spil."

Museerne har også en række ønsker til statens og til Kulturarvsstyrelsens fremtidige arbejde med museumsområdet:

"Der mangler klart hurtigere sagsbehandling af arkæologiske sager."

"Der er behov for flere ressourcer til at arbejde med nyere tids historie. Den nyeste historie er paradoksalt nok klart forfordelt i forhold til arbejdet med arkæologien."

"Staten (Kulturarvsstyrelsen) er vigtig i forbindelse med at forhandle eller lægge op til aftaler mellem kommuner og museer."





"Der mangler en klarhed over ansvarsfordeling mellem kommunerne og museerne."

"Måske kunne det være en opgave for staten at medvirke til koordinering af udstillingssamarbejder. Vi vil kunne spare mange ressourcer ved at genoptage den gamle idé med at koordinere udstillinger på tværs af landet."

"Et museum som vores kunne i langt højere grad end i dag deltage i nationale og internationale sammenhænge, men der er langt fra København og herover!"

"Der findes ikke fagekspertise på naturhistorien i de centrale styrelser. Det er et problem."

"Det må konstateres, at der ikke er meget naturhistorie i lovgivningen bag museernes drift i Danmark. Det betyder, at naturhistorien på mange måde er ret usynlig i det samlede museumsnetværk."

Borgernes Museer. Mangfoldighed og regionale forskelle

© Organisationen Danske Museer (ODM) og Midtjyske Museers Udviklingsråd (MMU) 2011

ISBN 978-87-991904-1-6 (trykt udgave)

ISBN 978-87-991904-2-3 (elektronisk udgave)

Tekst og redaktion: Jørgen Smidt-Jensen (MMU) & Nils M. Jensen (ODM)

Foto: Randers Kunstmuseum, Museum Østjylland, Viborg Museum og Kvindemuseet i Danmark

Layout: 4PLUS4

Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri A/S



Blandede kilder

Produktgruppe fra velforvaltede
skove og andre kontrollerede kilder
www.fsc.org Cert.no. xx-xx-xxxxx
© 1996 Forest Stewardship Council

”Borgernes Museer” er en analyse af dele af den danske museumsverden gennemført i samarbejde mellem Organisationen Danske Museer (ODM) og Midtjyske Museers Udviklingsråd (MMU) september - oktober 2011.